

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 45/24-5
Møtedato: 28.08.2024
Journalnummer: 2024/236

Emneevaluering JUS242 Rettergang

Emneansvarlig Ørnulf Øyen

E-post ornulf.oyen@uib.no

Dette emnet har mer enn én emneansvarlig - Ja

Emneansvarlig Magne Strandberg

E-post magne.strandberg@uib.no

Evalueringen gjelder JUS242 Rettergang

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt Vår 2024

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

Strukturen i kurset er i liten grad endret siden den justeringen som fant sted fra studieåret 2021/2022. (Strukturen omtales nedenfor.) Ut fra den tiden som står til rådighet, de to disiplinene emnet består av (sivilprosess og straffeprosess) og emnets omfang er det i begrenset grad rom for justeringer.

Hvert år gjøres det mindre justeringer i undervisningsopplegget, men disse er mer på detaljnivå.

Fra studieåret 2022/2023 ble læringskravene utvidet når det gjelder EU- og EØS-rett, særlig med henblikk på sivilprosessdelen. Fra samme studieår ble JUS242 Rettergang også et av fire obligatoriske emner med et særlig ansvar for etikk. Etikkelementer er forsøkt innarbeidet, men det er ikke rom for å gi etikk en fremskutt plass i emnet.

Endringen av etikkundervisningen på fakultetet medførte at emnet fra studieåret 2022/2023 kunne starte opp to dager tidligere. Disse to dagene er tatt i bruk for å gi en mer allmenn introduksjon til emnet Rettergang og fagområdet "prosessrett". Det er lagt inn en dobbelttime med introduksjon til selve emnet og en dobbelttime der det gis en allmenn introduksjon til fagområdet "prosessrett". I tillegg er det lagt inn en dobbelttime om kravet til rettferdig rettergang etter Grunnloven og EMK.

Kursets struktur

Som nevnt ovenfor starter kurset med 6 timer forelesning, som er en allmenn introduksjon. Når det gjelder den videre struktur, vises det til forrige rapport, der det fremgår:

«Strukturen på kurset har stort sett vært uforandret i temmelig mange år. Kurset starter i midten av november. Eksamen avholdes i månedsskiftet februar/mars. Disiplinene sivilprosess og straffeprosess undervises separat.

Undervisningen i sivilprosess starter i midten av november. Først kommer ca 2/3 av forelesningstimene, og deretter de fire første seminarsamlingene. Til slutt kommer de siste forelesningstimene, og de siste tre seminarsamlingene. I uke 2 og 3 er det forelesninger i straffeprosess, mens seminarene i straffeprosess avholdes i uke 5 til 7. Det eneste obligatoriske elementet er en kursoppgave, som studentene som oftest jobber med i uke 4. Etter at undervisningen er ferdig, har studentene ca. to uker til eksamensforberedelse.»

Undervisningen gjenspeiler de sentrale emner i læringsutbyggebeskrivelsen. Riktig nok behandles ikke alle sentrale temaer både på forelesninger og i seminarundervisningen, men samlet sett mener vi at alle sentrale temaer dekkes enten av forelesningene eller seminarene.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

Tradisjonelle digitale hjelpemidler (typisk Power Point og Lovdata) brukes normalt på forelesningene, men den enkelte foreleser har stor frihet når det gjelder valg av virkemidler. Andre digitale hjelpemidler enn "tradisjonelle" brukes i liten grad.

Det har vært gjort opptak av forelesningene. Opptakene legges ut til studentene på Mitt UiB. Det er usikkert om ordningen med opptak helt eller delvis vil videreføres studieåret 2024/2025.

På seminarene er det opp til den enkelte seminarleder om det skal tas i bruk digitale hjelpemidler.

Digitale seminargrupper tilbys i utgangspunktet ikke. Et unntak gjøres imidlertid for den siste dobbelttimen i sivilprosess siden denne kommer temmelig tett opp mot jul.

Litteratur

I sivilprosessdelen av emnet er én bok og én artikkel pensum, mens det i straffeprosessdelen er én bok som er pensum. For øvrig legges det på Mitt UiB ut lister over aktuell innføringslitteratur, alternativ hovedlitteratur og tilleggslitteratur. Samlet sett er tilgangen på læremidler god.

Studentenes arbeidsuke er normert til 40 timer i uka iht sentralt regelverk. I lys av dette: hvordan vurderer du arbeidsbelastningen i kurset ditt?

Arbeidsbelastningen er relativt stor. For å få en helhetlig forståelse av prosessrett må studentene ha oversikt over en rekke temaer innen både allmenn prosessrett, sivilprosess og straffeprosess. Dette gjenspeiles i et relativt omfattende undervisningsopplegg (ca 45 timer forelesning, 28 timer seminarundervisning og en kursoppgave), og to relativt omfattende pensumbøker. Men arbeidsbelastningen er innenfor den nevnte normering.

Hovedproblemet i emnet er at et for stort antall studenter kommer for sent i gang med studiet av emnet:

Dels er det et problem at en del studenter tar opp emnet Obligasjonsrett. Emnet Obligasjonsrett er omfattende og eksamen er i begynnelsen av desember. Etter det vi erfarer kan studentene fra og med studieåret 2024/2025 alternativt ta gjentatt prøve i Obligasjonsrett. Hvis denne muligheten blir den foretrukne hos studentene vil problemet løses.

Dels synes en del studenter på 4. studieår å ha arbeidsopphold i advokatfirmaer e.l. i november og/eller desember.

Forelesninger

De to pensumbøkene i emnet dekker læringskravene godt. I emnet blir det derfor i liten grad forelest om temaer som ikke også er behandlet i pensumlitteraturen.

Tanken med den nye introduksjonsdelen i emnet, som ble omtalt ovenfor, er å binde sammen disiplinene sivilprosess og straffeprosess slik at studentene i større grad emner i se helheten i prosessretten, ikke minst i sine studier av straffeprosess og sivilprosess. Pensumlitteraturen bidrar i begrenset grad til dette, ikke minst pensumboka i sivilprosess.

I sivilprosessdelen av emnet er hovedpoengene med forelesningene å gi studentene en litt annen systematikk enn den i pensumboka og utdype enkelte temaer i læringskravene. Det første sikres ved at ingen av foreleserne har skrevet pensumboka.

I straffeprosessdelen av emnet er en av de to foreleserne også forfatter av pensumboka. Dette har medført at forelesningene i straffeprosess i noe større grad har preg av en innføring i straffeprosess.

Som nevnt ovenfor, er opptak av forelesningene publisert de senere år. Og som nevnt er

vi usikre på om en endring bør gjøres. Publiseringen har rimelig klart medført en nedgang i hvor mange som møter opp på forelesninger, og vi har mistanke om at publiseringen også påvirker hvor mange studenter som oppholder seg i Bergen under kurset. Særlig det siste er betenkelig.

Forelesningene har stort sett vært avholdt på tradisjonelt vis, uten særlig involvering av tilhørerne.

Storgrupper og seminarer

På 4. studieår er det seminarer, som det er frivillig å delta på.

Tradisjonelt har både påmeldingen til og deltakelsen på seminarer vært god. Også inneværende studieår var påmeldingen god, men oppmøtet var moderat i straffeprosessdelen og svakt på sivilprosessdelen. Det relativt svake oppmøte er et stort problem av to grunner.

For det første leder det til at unødige mange grupper opprettes. Hvis det hadde vært et godt samsvar mellom påmelding og oppmøte, kunne antallet grupper vært redusert fra 12 til 8 eller 9.

For det andre har vi mistanke om at det noe svake oppmøtet mer generelt skyldes at færre studenter oppholder seg i Bergen. Videre antar vi at det særlig svake oppmøtet på seminarene i sivilprosess skyldes gjentak i Obligasjonsrett, arbeidsopphold i advokatfirmaer mv.

Vi anser deltakelse i seminarundervisningen som viktig for studentenes læring. Av den grunn er det et klart mål at oppmøtet skal bli bedre. Samtidig er det her faktorer som de emneansvarlige ikke lett kan påvirke.

Når det gjelder gjennomføringen av seminarene, har det i mange år vært et problem at for få studenter er aktive. Men det varierer alltid fra gruppe til grunn hvordan aktiviteten er.

Arbeids-/seminaroppgaver (1.-3. studieår: til arbeids- og storgrupper, 4. studieår: til seminarer)

Både på seminarene i sivilprosess og straffeprosess er det et omfattende oppgavesett. Oppgavesettet dekker store deler av læringsutbyttebeskrivelsen og fungerer rimelig bra.

Omfanget av oppgavesettene medfører at oppgavene i stor grad "resirkuleres", dvs. samsvarer med oppgavene forrige studieår. Det å lage oppgavesett honoreres ikke særskilt i undervisningsregnskapet, og godtgjøringen for emneansvaret medfører at det bare kan gjøres en forsiktig revisjon fra år til år.

Studentene opplever at oppgavesettet er omfattende og krevende, noe som også er tanken fra de emneansvarlige. Men seminarlederne kommer stort sett gjennom hele oppgavesettet. Med et mindre omfattende oppgavesett kunne en gått noe mer i dybden,

men da ville markert færre temaer innenfor læringsutbyttebeskrivelsen blitt dekket på en god måte gjennom seminarene.

Til oppgavesettene er det utarbeidet relativt omfattende veiledninger, som gis til seminarlederne. Dette skal lette forberedelsene til seminarlederne og sikre at det blir en felles oppfatning om hvilke problemstillinger som er aktuelle og hvilke rettskilder som er sentrale. For øvrig har seminarlederne stor frihet i gjennomføringen av sine seminarer.

En ulempe med "resirkuleringen" av oppgavesettene er at enkelte studenter kan fristes til å skaffe seg notatene til studenter som har gått på seminar tidligere år, og enten ikke møte opp på seminarene eller møte uten særlig selvstendige forberedelser. Dette er selvsagt uheldig. Men slike studenter lurar bare seg selv, og de emneansvarlige føler ikke et tungt ansvar for å motvirke dette.

Obligatorisk oppgave

De senere år er det gitt en kursoppgave med 2500 ord som ordgrense. Samtidig er omfanget av oppgaven tilpasset dette (ca 2/3 av en eksamensoppgave). Tanken er at oppgaven må være såpass omfattende at det gir et visst læringsutbytte å skrive oppgaven. Samtidig kan de oppgavene som leveres ikke være såpass lange at de som kommenterer oppgaven, innenfor rammen av honoreringen, ikke har tid til å lese og kommentere oppgaven. Etter vår vurdering fungerer denne tilnærmingen godt.

Sensorkorpset

Emner har et fast sensorkorps i den forstand at de som var sensorer forrige studieår normalt tilbys å være sensor. Men det er en viss utskiftning fra år til år og denne har vært noe større enn hva som er optimalt. Hvert studieår er noen av sensorene nye.

Sensurfristene er overholdt. De emneansvarlige har iallfall ikke fått tilbakemelding om noe annet.

Til nå har det vært én sensor og nivåkontroll. Sensorene har ført og fremst vært fulgt opp gjennom nivåkontrollen, som i emnet alltid har vært foretatt av en emneansvarlig. Fra og med studieåret 2024/2025 vil det være to sensorer på hver oppgave. De emneansvarlige vil da til en viss grad være ordinær sensor. I tillegg vil en av de emneansvarlige lede et digitalt sensormøte.

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Oppgaveutvalg avholdes alltid før ordinær eksamen. Normalt avholdes det også oppgavemøte før utsatt prøve, men det er ikke alltid mulig å få to studenter til å stille i juni. I år var det et oppgavemøte med én student før utsatt prøve. Oppgavemøtene er verdifulle og fungerer godt.

De emneansvarlige skriver alltid utkastet til oppgave. Om utkastet bør forelegges andre før oppgavemøtet, vurderes alltid konkret.

Både ordinær eksamen og utsatt prøve var i år praktikumsoppgaver. Men det hender at deler av eksamen er en teorioppgave.

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

Ved ordinær eksamen studieåret 2023/2024 var det 477 studenter som møtte til eksamen. 463 studenter leverte og fikk sensur. Før klagerunden var karakterstatistikken slik:

A - 7,7 %
B - 22,4 %
C - 36,7 %
D - 20,7 %
E - 4,1 %
F - 6,0 % (inkl. "blanke" besvarelser)

Karakterfordelingen er grei, selv om det var vel mange som fikk karakteren C, og et noe lavt tall på særlig karakterene B og D. Resultatene var bedre enn fryktet i lys av oppmøtet på undervisningen, særlig i sivilprosess, jf. tidligere opplysninger om dette.

De fire foregående studieårene var karakterfordelingen slik før klagerunden:

2022/2023:

A - 8,8 %
B - 28,6 %
C - 36,3 %
D - 16,8 %
E - 4,9 %
F - 4,6 %

2021/2022:

A - 9,0 %
B - 25,6 %
C - 36,4 %
D - 17,4 %
E - 6,5 %
F - 4,7 %

2020/2021:

A - 8,7 %
B - 27,4 %
C - 39,5 %
D - 16,9 %
E - 4,8 %
F - 2,6 %

2019/2020:

A - 11,2 %
B - 22,5 %
C - 38,6 %
D - 17,4 %
E - 8,0 %
F - 2,1 %

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

Det var som nevnt 463 studenter som leverte under ordinær eksamen studieåret 2023/2024. Av disse klaget 93 studenter på karakteren.

Av de 93 klagene førte 28 til et vedtak om endring; 14 til gunst og 14 til ugunst. Det var én klagekommisjon (F til D, som endte med E).

Samlet sett er dette et tilfredsstillende selv om vel mange av klagene førte til endring. De senere år har det normalt vært 2-3 klagekommisjoner. Videre har en overvekt av de klagene som førte til endring normalt vært til gunst.

Andre elementer knyttet til eksamen som bør påpekes

Som nevnt skal det fra studieåret 2024/2025 være to sensorer pr. oppgave. Det blir trolig en utfordring å rekruttere et tilstrekkelig antatt godt kvalifiserte sensorer, og beholde et stabilt sensorkorps.

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Både dette studieåret og tidligere studieår har det vært en lav svarprosent på det spørreskjemaet som er sendt til studentene - noe under 10%. Den lave svarprosenten medfører at en må være forsiktig med å trekke slutninger fra tilbakemeldingene.

Hovedinntrykket er at kurset fungere rimelig bra, dvs. at den jevne student verken er svært fornøyd eller svært misfornøyd.

En del studenter mener at kurset er for arbeidskrevende. De emneansvarlige er ikke enig i dette. Samtidig er det en utfordring at emnet de senere år har vært under et viss press mht. utvidelser eller økt fokus på enkelte elementer. Tidligere har dette omhandlet EU- og EØS-rett samt etikk. I dag er det et viss press når det gjelder innlemming av KI som en dimensjon.

En del studenter mener også at seminarene er for arbeidskrevende. Som nevnt er seminarene arbeidskrevende. Dette skyldes et mål om å dekke store deler av læringsutbyttekravene. Kvantitet er med andre ord til en viss grad prioritert på bekostning av dybde og tid til diskusjon.

Internasjonalisering

I tilknytning til mange av de temaer som læringsutbyttebeskrivelsen omhandler er rettskildesituasjonen slik at internasjonale rettskilder er relevante. For enkelte temaer er internasjonale rettskilder svært sentrale.

I straffeprosessen gjelder dette særlig EMK og EMDs praksis, noe som både gjenspeiles i pensumboka og undervisningen.

I sivilprosessen har EU- og EØS-rett betydning for enkelte temaer. Pensumboka er noe kortfattet om dette. En artikkel er tatt inn på pensumlista for å kompensere. Hvilken artikkel som er pensum er endret fra studieåret 2024/2025. Professor Anna Nylund har skrevet en artikkel i Jussens Venner for dette konkrete formålet.

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Formelt sett er kurset nytt fra studieåret 2024/2025, men reelt sett er det tale om å videreføre kurset i den nye studieordningen.

Samlet sett fungerer kurset rimelig bra.

De emneansvarlige tar ikke sikte på store endringer fra og med studieåret 2024/2025. Men som nevnt vurderer vi ordningen med opptak av forelesninger. Videre har ikke etikk-elementet funnet sin endelige form.

Lokaler og undervisningsutstyr

Seminarrommene i "gamlebygget" er mindre tilfredsstillende for seminarledere som ønsker å benytte datamaskinen. Dels er det, iallfall i enkelte rom, et såpass sterkt lys over tavla at det blir vanskelig å lese det som kommer fra "kanonen" med mindre lyset slås av. Dels er det vanskelig å benytte både datamaskinen i undervisningen og skrive på tavla. Det bør være ett "lerret" for digital visning og en tavle en kan skrive på.

Andre forhold som bør kommenteres

Tilgangen på interne undervisningskrefter var god studieåret 2023/2024. Slik det ser ut i dag, vil tilgangen også være god studieåret 2024/2025.